

Tema 1. Etica și integritatea: concepte și particularități fundamentale

Unități de conținut:

1. Morală, deontologie, etică: delimitări conceptuale.
2. Corelația dintre integritate și moralitate, legalitate și religie.
3. Integritate personală și integritatea publică
4. Funcțiile sociale ale moralei.
5. Dimensiunea globală a eticii.

Morală, deontologie, etică: delimitări conceptuale.

Etica reprezintă *totalitatea normelor de conduită morală*, iar **morală** include *ansamblul normelor de conviețuire, de comportare a oamenilor unii față de alții și față de colectivitate, și a căror încălcare nu este sancționată de lege, ci de opinia publică.*

Deontologia reprezintă doctrina privitoare la normele de conduită și la obligațiile etice ale unei profesii.

Normele de deontologie profesională prescriu reguli cu privire la exercitarea profesiei respective în societate. Aceste norme se regăsesc în *instrucțiuni, statute, coduri* etc., adoptate de autoritățile internaționale și naționale abilitate.

Acțiuni care determină morală:

- acțiuni care contravin cerințelor moralității („imorale”);
- acțiuni ce realizează o cerință morală („morale”, sau „moralmente dezirabile”);
- acțiuni oarecum indiferente sau neutre din punct de vedere moral.

În cazul eticii academice, problema care se pune este aceea de a distinge între ceea ce este (moralmente) corect și incorect în cazul acțiunilor pe care le întreprindem ca membri ai comunității academice.

Unul dintre obiectivele tradiționale ale eticii este cel de a identifica tipurile de criterii în funcție de care putem distinge între ceea ce este „moral” și ceea ce este „imoral”.

Obiectul eticii. Etica este o știință filozofică ce studiază morală ca pe una dintre cele mai importante laturi ale existenței umane și sociale.

Caracteristici ale normelor morale:

- normele de conduită: date, obiceiuri, legi;
- norma morală: reprezintă un instrument de constrângere morală, de protejare: un model prescriptiv acceptat și recunoscut de membrii societății; un standard, etalon de comportament social.

Normele, în general, se elaborează prin două modalități:

- neorganizat (neinstituționalizat): spontan, difuz (cutume, obiceiuri, tradiții);
- organizat (instituționalizat): de către organizații, instituții, agenții specializate.

Normele având ca scop reglementarea normativă și integrarea socială:

- creează un sistem de drepturi și obligații, interdicții în diferite contexte sociale;
- asigură cadrul normativ pentru ordinea juridică și cea socială;
- permit rezolvarea și evitarea conflictelor;
- indică ceea ce ar trebui să fie într-o societate (nu ceea ce este);
- nu stabilesc puncte, reguli normative, ci constituie o „zonă” în cadrul căreia sunt permise și limite de variație.

Normele morale se pot clasifica astfel:

- norme generale (universale): sunt prezente în toate tipurile de comunități umane, au durabilitate în timp și influențează toate activitățile umane (cinstea, demnitatea, sinceritatea, loialitatea, generozitatea);
- Norme particulare: se adresează unor comunități umane determinate, vizând activități umane particulare (normele vieții de familie, cele specifice anumitor activități profesionale (medici, avocați, profesori, sportivi, economiști etc.));
- Norme speciale: se manifestă în cadrul unor grupuri restrânse și uneori în ocazii speciale (norme de protocol, codul manierelor elegante, reguli de etichetă în afaceri etc).

2. Corelația dintre integritate și moralitate, legalitate și religie.

Religia nu este același lucru cu moralitatea. Așadar, etica și religia răspund unor întrebări diferite. În timp ce etica răspunde la întrebări precum „ce acțiuni sunt bune în sine?”, „ce datorii morale avem?”, „cum arată un om virtuos?”, religia răspunde la întrebări existențiale de tipul „ce se întâmplă cu noi după moarte?”, „există o divinitate dincolo de lumea în care trăim?”, „cine este adevăratul dumnezeu?”. Desigur, și religia răspunde la întrebări de tipul cum trebuie să ne comportăm, dar scopul ultim nu este totuși acela de a indica ce trebuie să facem în sine, ci cum să ne purtăm pentru a evita iadul.

Moralitatea nu este același lucru nici cu legalitatea. La fel ca în cazul religiei, e foarte ușor să le confundăm. Asta pentru că ne așteptăm ca legile să fie drepte și în conformitate cu valori morale universale. În general, legile codifică și impun prin sancțiuni juridice o serie de reguli considerate a fi esențiale pentru bunul mers al unei societăți. Sfera moralității este însă mult mai largă, iar reguli morale precum „să nu minți” nu sunt prinse în sistemul de legi decât în măsura în care generează anumite prejudicii de natură financiară sau juridică.

3. Integritate personală și integritatea publică

Noțiunea de integritate: Ea exprimă calitatea de a fi sau de a rămâne intact, întreg, de a-și păstra nealterate calitățile.

Integritatea personală. Din perspectivă individuală, se poate spune că integritatea este o chestiune de opțiune personală; ea ține de asumarea unui set de valori, de norme etice de conduită profesională și personală, de asigurarea unui anumit grad al respectului de sine. Din exterior, integritatea individului este evaluată și cuantificată, fie prin prisma elementelor ce configurează conștiința colectivă, fie prin prisma conformării cu regulile obligatorii din acest domeniu.

Integritatea alături de comportamentul etic, stau la baza succesului unui proces de leadership de lungă durată. Integritatea personală presupune ca individul să fie autentic cu propria sa persoană dar și cu alte persoane, precum și să facă ceea ce zice că face.

Integritatea publică. Orice cultură organizațională are la bază un set de valori, comportamente, principii și norme care exprimă fără echivoc sănătatea fiecărei organizații, în corelație directă cu nivelul de integritate al acesteia.

În general, sunt promovate **șapte principii** relevante din perspectiva integrității vieții publice:

- **altruism**
- **integritatea**
- **obiectivitatea**
- **responsabilitatea**

- *transparență*
- *onestitatea*
- *capacitatea de conducere*

4. Funcțiile sociale ale moralei.

- **Funcția cognitivă** – adică de cunoaștere.
- **Funcția normativă (axiologică)** – care subliniază relația dintre *valoare* și *normă*, în lumea moralei.
- **Funcția persuasivă** – etica ca știință normativă nu numai explică, ci și convinge, pe calea deschiderii conștiinței despre *raționalitatea și eficiența respectării normelor* morale.
- **Funcția educativă**- *cunoașterea binelui are un efect nemijlocit educativ* ce antrenează direct respectul și practicarea lui.

5. Dimensiunea globală a eticii

Etica globală este un concept care abordează și își propune să găsească soluții etice pentru problemele actuale ale lumii contemporane. Acestea includ schimbările climatice, sărăcia, terorismul, drepturile și libertățile omului, imigrația, resursele limitate, discriminarea, afacerile și comerțul internațional, turismul medical și alte chestiuni. Etica globală se ocupă de analizarea și evaluarea problemelor cu impact global, precum și a relațiilor etico-politice între state, companii, organizații sau persoane din diferite societăți sau comunități, cu scopul de a oferi o orientare minimă bazată pe valori și principii universale acceptate.

Etica globală este un domeniu care se extinde dincolo de granițele regionale sau continentale, implicând valori universale, norme și concepte etice care provin din domenii preexistente, dar care oferă, de asemenea, o înțelegere mai profundă a responsabilităților, solidarității, drepturilor și obligațiilor. Conținutul etic poate fi considerat global atunci când justificările, valorile, principiile și normele sale au o semnificație morală și aplicabilitate la nivel mondial. Un exemplu de conținut etic global este obligația de a respecta pe ceilalți, indiferent de cine sunt și în orice situație se află. Respectul egal față de orice ființă umană poate fi reflectat în ajutorarea directă a aproapelui, în același mod, indiferent dacă este vecinul de bloc sau o persoană pe care o întâlnim pentru prima dată.

Etica globală se concentrează mai mult asupra comunităților decât asupra persoanelor individuale pentru a maximiza eficiența. În opinia noastră, etica globală, care se bazează pe principii și valori larg acceptate, poate funcționa dacă este aplicată în domenii de interes global, cum ar fi etica mediului pentru problemele de poluare, etica drepturilor și a afacerilor în contextul globalizării economiei și pieței financiare, etica medicală și, în special, bioetica umană pentru dilemele cauzate de noile descoperiri științifice și biotehnologice, etica mass-media în contextul dezvoltării tehnologiei informațiilor și, în special, a internetului. Se poate observa că etica globală, înțeleasă în acest mod, este legată de etica normativă și etica aplicată, ceea ce permite mai multe variante și abordări diferite.